Ч. 266 (10.943). Львів, вівторок 30. листопада 1926. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 3 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Відкриття Мистецької Виставки.

Львів, 29. листопада 1926.

IV-а виставка, зорганізована „Гуртком діячів українського мистецтва", відчинена в неділю вполудне у салях „Національного Музею", зібрала невеличку громаду тих, що з цікавости або обовязку не хотіли пропустити нагоди, щоби приглянутись таким нечисленним зразкам мистецької творчости на галицькім грунті. Хто знає умовини праці наших мистців у теперішній добі важкої економічної кризи, не буде дивуватись, що їх продукція не дуже буйна. Навпаки: треба дивуватись, що наші мистці працюють всупереч цим умовинам, розвиваються і ряди їх зростають.

Чи можна було мріяти в нас ще перед війною про щорічну виставку, яка заповняла би кілька саль? Та чи і можна було уявити собі такий стан як нині, що в день її відкриття зявиться такий смішно малий гурток гостей, зваживши, що число нашої інтелігенції у Львові може, як це відомо з карнавалової статистики, заповнити одночасно три балеві салі? Якби не кілька наших старших громадян, які вміють найти час на все і яких можна запримітити між першими на всіх офіціяльних святах (д-р С. Федак, д-р А. Говикович, д-р В. Бачинський), то можна би справді повірити, що наше львівське громадянство взагалі не розуміє потреби поглянути на мистецьку картину чи різьбу.

Салі „Національного Музею", вибрані цього року на приміщення виставки, мають дуже корисну обстановку, яка причиняється до зміцнення артистичного настрою. Голова „Гуртка діячів мистецтва" артист П. Холодний в інавгураційній промові старався виправдати обмежену скількість цьогорічних експонатів, підкреслюючи, що вона нічим не вплинула на їх якість, на яку організатори виставки клали вагу в першій мірі. Він натякнув на одну з головних причин зменшених розмірів виставки: на ідеольогічну крізу, яка позначилась у лоні гуртка вже півтора року тому, і якої наслідком було те, що минулого року наступила перерва — виставки не було. Одначе на його думку: такий конфлікт може вийти лише на користь самому мистецтву: ідеольогічні ріжниці між мистцями причиняться до збільшення їх продуктивности і сильнішого зазначення їх індивідуальности в дальшій праці.

Погоджуючись уповні з цією думкою, не можемо одночасно стриматись від висловy жалю, що такий конфлікт мусів аж довести до сецесії деяких членів гуртка, які в цій виставці не брали участи з т. зв. принципіяльних мотивів і хочуть дати свою окрему виставку. Для кожної з таких виставок буде це поважний удар, а для їх відвідувачів чимала втрата.

Не треба забувати, що матеріяльні умовини наших артистів, які є в даний мент чи то за кордоном, чи на провінції, їх невдячна боротьба за хліб насущний, не дає їм змоги присилати на виставку своїх творів — що є завсіди звязане з великими коштами. І як покрити ці кошти при повній байдужости громадянства до мистецтва? Виставка, що правда, не дає глядачеві таких сильних емоцій як кіно, коли зважити, що цей глядач менше розуміє малярство, як фільму. А проте раз у рік можна навіть — коли вже на це вже иншого вислову — зробити із себе жертву. Є в нас чимало людей, які не жалують години часу і 1 зол., коли треба доказати, що таку жертву вони вміють зробити із себе. А богато жертв, які вони роблять, не приносить їм нічого більше крім заспокоєння совісти, що сповнили свій громадянський обовязок.

Присутність на малярській виставці для тих, що вважають це жертвою із свого боку, принесе їм щось більше: — збогатить може на якийсь малий відтінок їх душі і серце, а може й розворушить якусь струну...

Внесення до сойму пресового декрету.

Уряд заострив знову конфлікт із соймом. — Пілсудський їде на Волинь. — З нарад начальної ради ЗЛН. — Стан. Грабський усунувся від партійної праці.

Варшава, 28. листопада 1926.

Вчора в 11. год. перед полуднем вплинуло на руки маршалка сойму Ратая 12 ріжних президентських розпорядків, а між ними й розпорядок з дня 4. листопада 1926 про кари за розповсюднювання неправдивих вістей, а також про кари за зневагу властей і їх представників. Внесенням отсього прес. декрету уряд свідомо загострив справу, хоч мав змогу тихо поховати її, не предкладаючи декрету соймові у приписаному речинці. По всякій правдоподібности справу прес. декрету будуть знову розглядати на конституційній комісії, де згідно з попередніми ухвалами про інтерпретацію 44 ст. конституції комісія мабуть ухвалить внесення на анулювання декрету. Це внесення буде зложене на найближчому пленарному засіданні сойму, який збирається 7. грудня ц. р.

„Пшеґльонд Вечорни" повідомляє, що марш. Пілсудський мав урядову конференцію з мін. Мейштовичем у справах східних земель (Виленщини і Новгородщини). Дня 26. листопада Пілсудський конферував в інспектораті армії з мін. Мейштовичем і дир. департаменту Світальським у національних справах на східних окраїнах. Дня 28. листопада марш. Пілсудський вернув із Вильна до Варшави. Є чутки, що небаром марш. Пілсудський поїде на Волинь.

Щойно відбулися тут наради начальної ради ЗЛН. Політичний реферат виголосив пос. д-р Ґломбінський, господарський реферат — пос. Залуска, організаційний — пос. Герчак. З черги вияснено справу Романа Дмовського і його акцію, що має на меті „сконсолідування польського народу". Одночасно вчорашня „Двугрошуфка" приносить характеристичну замітку, в якій управа ЗЛН. заявляє, що „ніколи не вважала особи Романа Дмовського власністю одної партії, отже він може віддатися працям над консолідацією цілого народу". В нотатці цій неофіціяльно подається до відома, що Роман Дмовський виступив з нар.-демократичної партії. Яка це страта для вшехполяків, не треба й казати.

Майже одночасно пос. Стан. Грабський прислав до марш. Ратая письмо, в якому просить уділити йому 4-тижневої відпустки, при чому повідомляє також, що усувається від праці в партії з уваги на кепський стан свого здоровля. Розуміється, „кепський стан здоровля" п. Грабського — це „morbus politicus". Видно, що вшехпольський корабель справді зачинає потопати, коли втікають з нього найбільші щурі!

Нова війна на овиді.

Війна Злучених Держав з Мексиком!

Льондон, 28. листопада 1926.

У закордонному уряді числяться поважно з можливістю збройної акції Злучених Держав у Мексику з хвилею, як там введуть у життя закон про соціялізацію землі і копалень. Початок воєнної акції має наступити вже в січні 1927 року.

Стріча Бріяна, Чемберлєна і Мусолінія.

Париж, 28. листопада 1926.

„Матен" довідується, що згідно з останнім проєктом, стріча Бріяна, Чемберлєна і Мусолінія мала би відбутися в котрімсь із міст кантону Тессен. Після розмови в трійку Бріян і Мусоліні відбули би спільну нараду в справах, що торкаються лише Франції й Італії. Оконечне рішення в цій справі западе до 3—4 днів.

Повстання в Альбанії.

Відень, 28. листопада 1926.

Зі Скутарі повідомляють, що урядові війська розігнали повстанців у ріжних місцевостях. Кілька повстанських відділів піддалося. Уряд хоче окружити революціонерів, які не будуть довше опиратися, як кілька днів. У Скутарі спокій.

Релігійна боротьба в Мексику.

Рим, 28. листопада 1926.

„Осерваторе Романо" повідомляє з Мексику, що 8 епископів, підозрілих у спротиві протирелігійній політиці уряду, спроваджено до Мексику. Епископи занедужали, бо з ними зле обходились.

Мікадо вмирає.

Льондон, 28. листопада 1926.

Тутешня преса повідомляє з Токіо, що згідно з офіціяльними вістками цісар Ішігіто є в агонії.

Комірне в грудні.

Львів, 29. листопада 1926.

Комірне в грудні ц. р. не зміниться. Воно рівняється висоті комірного з дня 1-го листопада згл. 1-го жовтня ц. р.

Гроші.

Тенденція хитка, знижкова. Американський долар 8·97—8·97 і пів, канадійський долар 8·94—8·94 і пів.

Red. czas. „Diło" Pr. 539/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej: Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Diło" Nr. 264 (10939) z dnia 24. listopada 1926 pod tytułem: „Profanacja" ustępy a) między słowami „Na zachid" a słowami „Koly", b) od słów „A szczo" do końca artykułu zawiera znamiona występku z § 300 u. k. i zarządzona przez Prokuraturę dnia 24. listopada 1926 i w tym dniu wykonana konfiskata jest usprawiedliwiona i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. — Lwów, 25. listopada 1926. — Hawel.

Тимчасове перемиря.

Варшава, 25. листопада 1926

Від половини травня ц. р., себто від історичної вже військової революції, всі найважніші державні справи Польщі блíднуть, сходять задній плян, а то й цілком щезають з форуму актуальности, в обличу конфлікту уряду зі соймом. Цей конфлікт переходив і переходить ріжні стадії, приймав і приймає ріжні види, але він істнував та істнує, незалежно від істнування кабінету. Бартель № 1 чи Бартель № 3 чи нинішнього кабінету маршалка Пілсудського. Здається, що не найдеться ані один польський політик якоїнебудь масти й ані один „фабрикант публичної опінії" по рецепті варшавської преси червоної (від наголовків, — брукової: „куди вітер віє"), урядової (аж три велик. щоденники: „Ґлос Правди", „Епока" й „Курєр Пор.") чи опозиційної (від ППС-івського „Роботніка" через корфантівську „Ржечпосполіту" до ендецьких „Газети Пор. Варш." та „АБЦ"), які зважилися би поставити й обороняти тезу, що нинішні відносини між урядом і соймом є нормальні, а атмосфера, цими віднoсинами створена, сприяюча матеріяльній і „моральній" санації держави. Перманентна кріза, про яку раньше казалося, маючи на увазі площину господарських проблєм, перманентна кріза, що в буduччині вибухне назверх із нетр вістнуючих у Польщі від 1918 р. міжнаціональних аномалій, ця кріза ніколи не припинялася, приняла лише від горячих травневих днів характер постійного напруження між владою виконавчою і владою законодатною польської республики.

Цікава річ, що після таких безприкладних поразок, які зазнав сойм у змаганнях з урядовою владою (чит.: маршалком Пілсудським), нпр. при виборах президента чи при зміні й доповненні конституції (закон з 2. серпня 1926 р.), сойм добуває одну побіду за другою. Ще цікавіше, що так воно діється і нині, тоді, коли владу переняв не лише фактично, але й формально творець травневого перевороту. І так не підлягає жадному сумніву, що в конфлікті про церемоніял відкриття сесії—позасоймові ініціятори (якщо їх було більше) конфлікт програли, а сойм виграв і то виграв на цілій лінії. Спонукати яких 400 членів законодатних палат до абсентування себе на святі відкриття сесії, решту послів і сенаторів примусити „стояти" таким... примітивним — скажімо — способом, як усунення зі салі всіх крісел, і підкреслити святочний характер даного моменту виключно силою військових, хай би й почесних, сторож та святочним вбранням президента — — ні, такий реальний ефект затяжного і глибокого конфлікту, що евентуально грозив навіть розвязанням сойму, не може бути в ніякому разі записаний на рахунок моральних побід уряду. Декляраціï соймових клюбів ендеції та пепесії проти нарушення конститутуції 13-ти дневою загайкою у скликанні сойму і заява марш. Ратая на початку першого засідання про недотримання приписаного терміну поміж зголошенням буджетової провізорії та відкриттям сойму, — такі пригадки владі, що прийшла з гаслом ненарушности законів, приємними не були. Справа пресо-

щений разом з родиною. Іван Ліщук говорив про гранати і кріси, яких на думку свідка мало бути около 15. Яка була ціль присяги, свідок не знає, бо слів присяги не чув. На запит оборони не може гранати описати. На дальший запит, від кого чув вираз „антипаньствови", каже, що від членів організації. Свідок був арештований і сидів разом з Лупкевичем. Сам зачисляє себе до польської народности. Чутку про транспорт амуніції свідок трактував поважно і доніс про це пшод. Вуйцікові, який йому сказав: „Підслухуйте дальше!" На запит оборони свідок зізнає, що гранати в часі присяги добре бачити не міг, бо при присязі люде обступили і клали на ній пальці.

Свідок Степан Мних зізнає дуже непевно, мало що собі пригадує, на запити оборони по найбільшій части мовчить. Памятає, що дали йому псевдонім „Прокатай". В часі присяги на зібранні в Новосада револьвера не розізнавав. Дальше зізнає, що на зібранні Новосада не було, була лише його сестра, а сам Новосад був хворий і тепер 12 місяців сидить хворий в тюрмі. Що зізнавав у слідчого судді і в якій мові було ведене слідство, свідок не памятає, протоколу не підписував.

Дальше зізнає свідок Огурек Генрик, ст. пшод., що в грудні 1924 р. мав певні відомости про організацію. Давалося це відчути тим, що люде правильно не давали податків, нерадо давали рекрутів і говорили, що польська влада недовго потреває. Тому на просьбу свідка вислано до Заболотців детектива для обсервації. Як конкретні дані подає свідок розкинення відозв, яких змісту не памятає. Коли прийшов приказ ліквідувати організацію, свідок арештував Богуна, Котилка, Ромащука і Щипу. Тодіж арештовано ряд инших підозрілих осіб. В декількох осіб при ревізії знайдено зброю. При допиті арештовані зізнали, що заприсягнув їх Іван Ромащук. Метою організації було: відірвати Волинь від Польщі і прилучити до Наддніпрянської України при помочі збройного повстання. Мав прийти один вагон амуніції і насамперед мали бути розброєні постерунки поліції, а відтак похід на Володимир, розброєння війська і заняття казарм. Поділ функцій був такий: Стан. Пучковський вербував, Іван Карась мав справи боєві й організаційні, Котилко Созон мав бути секретарем і кореспондентом пресн. Тексту присяги свідок не знає, знає лише церемонію присяги. Пучковський мав псевдонім: Бураків. В громаді Грибовичах були два підпали, два напади банд і намагання скритобийства людей льояльних для поліції. Кілька осіб поліція розстріляла, деяких арештувала, а инші втеклиї за кордон. В Лютовижу ранено Шалапая, який потім давав поліції інформації. На запит оборони свідок каже, що не знає про спори між духовенством і селянами на тлі українізації церкви, не чув також, щоб люде ворогували з духовенством ізза високих оплат за церковні треби.

Адв. Підгірський питає свідка, що було причиною підозрівання особи Гордія Гарасимчука?

Свідок: Його поведінка. Фактів на це ніяких нема. В підозріння брав він Г. Гарасимчука наслідком його діяльности в „Просвіті" а також тому, що Гарасимчук є людиною інтелігентною, читав часописи і взагалі він чоловік замітний і тим давав спонуку до обсервації. У Созана Котилка причини ті самі. Запит оборони: На основі чого свідок дає осуд про льояльність до держави? Свідок: Рекрутщина й податок. Рекрута дають нерадо, а податок треба екзекувати.

Обвинувачений Гринь Костюк питає свідка, чому його скованого провадили поліціянти до пустої убікації, били і все питали: „Яка стіна? біла чи чорна?" Коли відповідав, що біла, то били дальше. На це свідок зізнає, що на поліції від 1920 р. взагалі не бють, а він знає певні комуністичні інструкції, щоб на розправі підсудні говорили, що їх на поліції бито. На запит оборони свідок про згадані інструкції не може сказати нічого. Машинових крісів ніяких не знайдено, також розвідка не дала ніякого конкретного висліду щодо військових вправ. По прочитанню протоколу, списаного у слідчого судді, заходить певна розбіжність у зізнаннях свідка.

Обвинувачений Андрій Кидій питає свідка, хто підписав стягнений з нього протокол?

Свідок: Питаючий і питаний. На це обвинувачений зізнає, що він неграмотний і тим самим не міг підписати протоколу; дальше подає, що його держали 4 дні на поліції і били.

Обвин. Кошлатий Макар питає свідка, чи не памятає, як пшодовнік Зуйцік брав його за волосся, товк головою об стіну і бив з дому аж до постерунку. Обвинувачений заявляє, що став калікою, а перед арештуванням був здоров і служив у війську. Свідок знову зізнає, що на поліції взагалі не бють.

Свідок Іван Ліщук зізнає, що в тюрмі лежав хорий. До організації не належав і ніхто його не вербував. Зізнає литко. Заявляє, що протоколу у слідчого судді не розумів і що протоколи з поліції й у слідчого судді ті самі.

Внесення прокуратора Ходецького: Тому, що ряд свідків змінив зізнання на розправі, вважаю потрібним покликати на свідків слідчих суддів Августиновича і Закшевського для зложення зізнання про те, як переведено слідство і чи був терор.

Адвокат Підгірський уважає це внесення недоцільним, бо ніякий слідчий суддя не скаже, що він ломав цей закон, якого мае берегти.

Обвинувачений Бернацький Василь каже, що він має свідків на те, що його бито в присутности прокуратора Струменського.

По нараді суду рішено покликати на свідка слідчого суддю Августиновича, а слідчого судді Закшевського не кликати.

Всячина.

Бідна Ізадора. Артистка відома на протязі довгих літ у двох частинах світа, божеська Ізадора Дункан, у матеріяльних клопотах. Її віля під Парижем іде на ліцитацію. Тільки тому, що вона не в силі заплатити якомусь вірителеві смішно малу суму 4000 фр. Її справи почали йти кепсько з того моменту, коли їй прийшло в голову виїхати до Москви, бо їй здавалось, що її мистецтво танцю має щось спорідненого із суспільною фільософією Леніна та товаришів. Задурманена новим середовищем, щоби почати „нове життя", вийшла за молодого поета Єсеніна, бодай на 20 літ молодшого від себе. Селянина Єсеніна здеморалізувало місто і він підрізав собі горло. Ізадора вернулась у Париж до попереднього життя, одначе довкола неї стало тихо. Її більш як 20-літня боротьба за нову форму танцю скінчилась повною перемогою у світі, але її саму випередило нове покоління, сильніше та меткіше. Коли Ізадора танцювала колись з голими ногами, з неї глузували; публика кричала з дива: „вона справді без панчіх!" Яка балетниця танцює нині у панчохах? Ізадору перевищили в наготі її суперниці справді багато вище. Нині не проповідують уже танцем нового світогляду, як вона колись, а все можливе: фільософію, естетику, музику, малярство, а навіть суспільну революцію. Не диво, що колишня провідниця нової естетики руху, нині втомилась боротьбою. Її двоє дітей потонуло в Рені. Вона створила після їх смерти танець материної розпуки, танцюючи між двома діточими домовинами — тому, що тільки танцем вона вміла висловлювати все життя свої найглибші почування. Підчас війни вона хотіла зібрати дітей ріжних національностей, навчити їх танцювати і їздити з одної держави в другу, для пропаганди проти війни. Та це їй не вдалось. Коли війна скінчилась, уроджена Американка із Сан-Франціско, Ізадора, побачила, що навіть Европа є вже більше американською, ніж вона сама. Її остання спроба „відмолодити" себе при помочі російського подружжа скінчилась невдачею. Тепер вона не має навіть 4000 фр. Нема сумніву, що немилосерний віритель зробить їй велику прислугу: старі звеличники Ізадори дадуть їй певно гарну суму на заплату її довгів.

Проти видавничих зловживань.

Комунікат.

Управа Союзу Українських Накладень і Книгарень на свойому засіданні дня 23-го жовтня 1926 року рішила остерегти громадянство перед купуванням ось яких календарів на 1927 рік:

1) Великий, ілюстрований, Народний Календар, виданий видавництвом „Трембіта" в Коломиї. Цей „календар" це на ділі видана ще в 1923 році книжка Евгена Яворовського: Мітольогія старинних Греків і Римлян, до котрої доліплено лише календаріюм. Щоби купуючий не міг заглянути до середини того „календаря" при купівлі, видавництво заліпило кожний примірник того „календаря" в опаску, яку приліпило до обгортки, так, що тої опаски без ушкодження не можна зняти, а на тій опасці написало, що „примірник з ушкодженою опаскою числиться проданим".

2) Великий Ілюстрований Господарський Календар, виданий видавництвом „Русалка" у Львові. Цей „календар" це старий календар тогож видавництва з 1925 року лише з новою обгорткою і календаріюм.

3) „Наука" ілюстрований календар Видавництва „Русалка". Цей „календар" це давно видана книжка С. Н. Дибенка: Природознавство, до котрої доліплено лише календаріюм.

4) Веселий календар Видавництва „Русалка". Цей „календар" це видана тимже видавництвом ще в першій половині 1923 книжечка А. П. Чехова: Оповідання — з доліпленим календаріюм.

5) Під фірмою „Українського Голосу" видала друкарня Кнолєра в Перемишлі нібито чотири ріжні календарі: а) Ілюстрований Загальний Календар, б) Ілюстрований Господарський Календар „Взірцевий Господар", в) Ілюстрований Родинний Календар і г) Ілюстрований Жартівливий Календар. На ділі по змісту є це один і той самий календар, з тою ріжницею, що в поодиноких календарях змінено порядок статей, або деякі статті пропущено.

6) Жидівська книгарня А. Бардаха у Львові видала три календарі: а) Великий ілюстрований календар на 1927 рік, б) Народний календар з ілюстраціями на 1927 рік, в) „Хлібороб", господарський календар з ілюстраціями на 1927 рік. Всі ті три календарі це по змісту один і той самий календар. При тому це старі календарі, видані ще в 1925 році жидівською друкарнею Кнолєра в Перемишлі, до яких доліплено лише нову обгортку і календаріюм. При тому п. Бардах надуживає чужої фірми „Добра Книжка".

Управа Союзу Українських Накладень і Книгарень уважає того рода практики за недопустимі, бо підкопують повагу загалу видавців календарів, та збуджують недовіря до української книжки і тому остерігає громадян перед купуванням тих календарів, а Українські Книгарні взиває тих календарів не продавати, чи пак звертати всім купуючим увагу на якість тих видань.

Управа Союзу
Українських Накладень і Книгарень.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Понеділок 29. XI. — Белз.
Вівторок 30. XI. — Кристинопіль.
Середа 1. XII. — Сокаль.
Пятниця 3. XII. — Камінка Струм.
Субота 4. XII. — Камінка Струм.
Неділя 5. XII. — Радехів.

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Понеділок 29. XI. — Бучач.
Вівторок 30. XI. — Товмач.
Середа 1. XII. — Станиславів.
Четвер 2. XII. — Тисьмениця.
Пятниця 3. XII. — Станиславів. 528 7—?

Позір! Руханка для старших членів „С-Б" (вище 30 літ) відбуватиметься від 1. грудня ц. р. кождого понеділка між 7—8 год. вечером. — Рух. Секція „С.-Б.". 1005 1—2

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** В 265 ч. „Діла“ сконфісковано одно місце в замітці „Відгомін побиття політичних вязнів“ і одно місце в статті „На власні сили“. З програми УНДО сконфісковано першу, другу і частину третьої точки в політичних справах. З резолюцій Нар. Зїзду точки 1—7, частину 9-ої, 10-ої, 11-ої, 12-ої і 13-ої; з резолюцій у справах громадської самоуправи частину 1-шої резолюції; з резолюцій в культ.-освітних справах резолюцію першу; з резолюцій в земельних справах IX. 1—3, все те в одному тільки числі „Діла“, не рахуючи 10 сконфіскованих місць у промові д-ра Дмитра Левицького, поданій у нас за „Свободою“. Це 116-та чергова конфіската нашого органу в цьому році.

— **У честь бл. п. О. К. Саліковського.** Останньої неділі відбулася на православному цвинтарі на Волі у Варшаві над могилою бл. п. Олександра Саліковського заупокійна Служба з панахидою. Співав хор українських питомців духовної академії. Між численними присутніми, у перших рядах яких стояла дружина й син Покійника, бачили ми ген. М. Безручка, В. Косоноцького, д-ра Лукасевича, В. Островського, ген. Сальського і багато инших членів нинішньої української громади у Варшаві. На 28-го ц. м. заповіджена Академія у честь Покійного діяча й громадянина.

— **З Т-ва опіки над українськими емігрантами у Львові.** В травні ц. р. віднеслась управа Товариства до міністерства праці й суспільної опіки з проханням покликати до Державної Еміграційної Ради репрезентанта Товариства, по думці т. ц. § 3 розпорядку Ради міністрів з дня 8. липня 1925 про утворення Державної Еміграційної Ради. Письмом з дати Варшава 2. червня 1926 ч. 2475 Е. Н. повідомило міністерство управу Товариства, що число представників суспільних організацій опіки над емігрантами вже скомплетоване на цю каденцію. Одначе міністерство годиться на покликування секретаря Товариства д-ра Володимира Бачинського в характері знавця по думці § 4. згаданого розпорядку Ради міністрів на засідання Ради. В тому характері брав д-р В. Бачинський участь у засіданні Державної Еміграційної Ради, котре відбулося в днях 8—9 жовтня ц. р. Коли ж по смерти проф. д-ра А. Гальбана опорожнилося місце представника суспільних організацій опіки над емігрантами, декретом з дати Варшава 9. XI. 1926 ч. 6465 Пр. І. заменував міністр праці й суспільної опіки на внесення директора Еміграційного Уряду д-р Володимира Бачинського членом Державної Еміграційної Ради на час теперішньої каденції Ради, що упливає в р. 1928.

— **„Інститут для національних дослідів“.** Так зветься істнуюча у Варшаві на вул. Ясній 19. установа („Instytut badań narodowościowych“), яка 23. ц. м. відбула конституююче засідання „Української секції“. Про цю установу ми вже писали з нагоди її відкриття та дискусій на її вечорах з весною ц. р. Тепер, переїхавши на власну хату, виступає з програмою „практичної роботи“. А саме. На згаданому засіданні, яке відкрив голова Інституту пос. Ст. Тугут, секретар п. Т. Голувко у короткому рефераті зясував, що „українська секція“ має бути посвячена дослідам виключно т. зв. української справи, а на практиці ці досліди мають проявлятися 1) у відчитах, 2) збіранню бібліотечного матеріялу, 3) видаванню друком книжок (брошур) про ріжні галузі українського життя. Секція має мати 4 підсекції чи підкомісії: 1) політичну, 2) культурно-освітню (шкільну), 3) суспільну й 4) економічну. Окремо буде трактуватися справу статистики. Завданням кожної з підкомісій має бути навязати звязок з поодинокими українськими діячами даних ділянок та відповідними українськими установами, вишукувати охочих авторів на опрацювання спеціяльних тем для книжкового видавництва, підшукування референтів і т. д. Завданням Інституту, мовляв, є добути собі з часом марку установи безумовно авторитетної (не такої, як польська урядова статистика!), свідомої справи й правдомовної, і тому кожний скрипт та кожний реферат буде передискутований і матиме корреферента; фахові праці являтимуться під іменем автора з маркою Інституту. — Побачимо, що з цього вийде і чи справді ініціятори цієї справи своєю роботою валитимуть брехні, які досіль самовладно є кольпортовані про український нарід і його життя майже цілою польською літературою, польськими псевдо-науковими та шкільними підручниками та анальфабетичною пресою. Невідомо-теж, в яких розмірах, на яку мірку, задумують ініціятори вести проєктоване діло і — чи найдуть охочих до співпраці. Покищо на згадане перше засідання явився ледве десяток людей, між ними: сен. Седлецький, проф. Куманецький, проф. Гандельсман, Стемповський, Волошиновський, Юзефський, Малішевський.

— **„Нарід“.** Під тим заголовком виходить новий український політичний тижневик під редакцією п. Володим. Островського. „Нарід“ стоїть на суто національній плятформі, тому його появу слід щиро повитати. Новий орган національної думки обслуговуватиме головно північно-західні українські землі. Адреса „Народу“ така: Warszawa, Dзiеlna 50, m. 47. Річна передплата: 7 зол., за кордоном: 2 долярі.

— **Львівська невесела хроніка.** На брак грошей радять собі хитруни чадалі старим способом: фальшують їх. У Львові найдено вчора трьох представників цього промислу: Файта, Догутича і Марію Малкуш, які мали у своїй хаті цілу купу таких грошей. — Арештували славно записаного в поліційних актах Михайла Наконечного, вломника з околиць Сокаля, що ограбив почтовий уряд у Мостах Великих. — Двоє підкинених немовлят найдено вчора у Львові.

— **Чим не Мексик!** Дня 23. падолиста справляв весілля господар Ледик у Підлісках малих біля Львова. Нараз зявились поміж запрошеними гістьми непрошені гості, що приїхали автом зі Львова і з шумом, криком і ординарними лайками впали до хати і почали розганяти гостей ножами. Побили господиню і одну старшу жінку М. Максимів. Цікаво, що саме тоді були на весіллю також три „сторожі безпеченства“, одначе лякались виступити проти наїздників і просили хлопців і селян взяти за вила й сокири та їх прогнати. Бандити кинулися до возів з кіньми гостей і господарі ледве з живою душею втікали на конях, а „органи влади“ сховалися і аж на другий день зявилися в селі... робити спокій, коли вже нікого не було. Чим не Мексик?

— **„Плянова“ праця.** У найблизших днях щасливі оглядатимуть перші зразки 20-золотових монет, приготовлені ще бувшим міністром скарбу Влад. Грабським. Крім них мали вийти одночасно і 5-золотівки; тимчасом чуємо в останній хвилині, що вони вже не побачуть світла божого у власній формі, а будуть перетоплені на 2-золотівки і однозолотівки. Щоби державна карбівня мала роботу...

— **Уряд і література.** Зроджена у муках і журбі німецька Академія письменників, у доцільність якої сумнівався Гавптман і кількох инших великих письменників, уже виправдала своє істнування при першій нагоді. Вона звернулась з остерігаючим протестом до уряду, який приготовляє закон про порнографічну та вуличну літературу, т. зв. „Schmutz und Schundliteratur“. Німецькі письменники заявляють, що витають ідею уряду, але не погоджуються на зредагований ним проєкт закону, який може стати, в такій формі як він є, дуже шкідливим засобом боротьби проти дійсно вартісних творів. „Проєкт — кажуть вони — має в собі непередбачені моменти небезпечні для свободи духа в німецькій республиці. Треба лякатись, що його межі будуть часто нарушені і таким робом дійсні твори мистецтва попадуть на індекс“. Коротко: неодин уряд, що хотів законом боронити доброї літератури, зробив їй медвежу прислугу — виливаючи брудну воду, викинув одночасно дитину.

— **Катастрофи.** В околицях Еркензов і Міссурі появилася нова воздушна труба, вбиваючи 35 осіб, ранених 100. Шкоди величезні, в деяких містах — пожежі. — Осінь приносить Льондонові щороку велику мряку; цьогорічна впала на столицю так густо, що на вулицях і на залізницях було чимало нещасливих випадків. — В численних провінціях Еспанії великі повені, що спричинили шкоди.

— **Світова хроніка.** У місті Квебек (Канада) згорів собор св. Анни, вибудований з дерева в 1923 р. на місці згорілого попереднього. Тодішній був варта 1,200.000 дол., і зберігав трьохсотлітні памятки; теперішній варта 500.000 дол. — У Римі при розкопках на Августеум відкрили нові гроби римських імператорів і великий підземельний мавзолей, де спочивали князі юлійської династії. При цьому знайшли численні цінні статуї та инші предмети. — 12. грудня мали зустрітись у Римі дві мечеві дружини італійська та мадярська; наслідком політичних непорозумінь ці змагання не відбудуться. — На боксових змаганнях в англійськім місті Гуль боксер Гарт ударений своїм противником упав трупом. — На 8-ім міжнароднім гіпічнім конкурсі у Ню-Йорку перші дві нагороди здобули два польські кавалеристи.

— Громада міста Відня вшанувала память служниці Маиграат, що вратувала діти перед возом на вулиці а сама згинула під ним, світочними похоронами. — Навіть сестріницю папи Льва XIII. не пошанували злодії: її власний льокай: 74-літній жінці вкрав 100.000 лірів і втік на лекшу службу.

Процес 151.

За приналежність до української повстанчої організації.

Володимир Вол., 26. X. 1926.

Розправа з дня 22. листопада.

З днем 22. листопада зачалися перші переслухання свідків. Свідок Ян Вуйцік, пшодовнік поліції з Грибович, зізнав, що він вів вступне слідство в справі зібрань членів комуністичної партії; вичисляє ряд місцевостей і осіб, в яких ці зібрання нібито відбувалися, а також подає назвища поодиноких зібраних. Головно зізнає обтяжуючо проти обвинуваченого Петра Малюха з Літовижа, Івана Карася, Кравчука, Новосада, Степанчука, Кошлатого, Яремка, Пучкала. Всі інформації має від конфідентів і від місцевих громадян, з яких під напором оборони вичисляє трьох. Від конфідентів знає також про складану присягу і про військові вправи, які нібито відбувалися по лісах. Говорить про організацію і її мету та про проєкт транспорту амуніції з Горохова, що не дійшов до здійснення. Центр організації по його зізнанням був у Володимирі.

Опісля зізнавав свідок Герасимів, православний свящ. Йому грожено нібито репресіями, якщо він не буде держатись з народом; він звернувся в цій справі до старости у Володимирі. Про військову муштру не знає, хіба те, що часом вислужені з війська показують військові вправи, але без зброї. Взагалі нічого докладного про саму організацію ані про обвинувачених не знає, а обтяжаючо говорив про підсудних перед слідчим суддею лише під впливом подeнервування, бо він як спокійна людина з поліцією нічого спільного не мав і до таких справ не був призвичаєний. Виправдується також нерозумінням польської мови.

Дальше зізнавав свідок Володимир Гарасименко. Нічого певного про організацію не знає. Вкінці потверджує своє зізнання у слідчого судді.

Свідок Вінкент. Микитюк зізнав, що на поліції його били і він під впливом перестраху складав зізнання.

Свідок Владисл. Бирський, постерунковий зізнає, що в часі ревізії в Костюка Гриня знайшов бібулу, книжку і червоний білет з запрошенням на зїзд у Львові К. П. З. У. Показується, що червоного білету нема.

Свідок Вінценти Голяр, постерунковий, зізнає про папери, підкинені у Волод. Кавки.

Свідок Волод. Кавка заперечує свої попередні зізнання у слідчого судді, буцімто Костюк Гриць хвалився, що підкинув йому папери.

Свідок Яків Назарук, селянин, був за свідка в часі ревізії в Костюка Гриця. Папери, які Вл. Бирський заподав як знайдені при ревізії, приніс по докінченню ревізії до хати Костюка Бирський, говорячи що знайшов їх в загаті.

Свідок Ярмолей Киричук, солтис, був також свідком при згаданій ревізії та зізнає те саме, що у слідчого судді.

Свідок Леонід Шипа, приятель обжалованого Созана Котилка, стверджує, що в розмовах з Котилком ніколи не набрав враження, що Котилко належить до якоїсь організації і К. ніколи не намовляв його вступити з члени якоїнебудь організації.

Свідок Микитюк, покликаний вдруге зізнає, що на поліції били його, Яремка Юру і Заболотецького.

Розправа з дня 23. листопада.

Перший зізнавав свідок Петро Козбура, що він підслухував зібрання в хаті Олекси Кравчука при кінці листопада 1924 року. На зібранні були: Олекса Кравчук, Іван Карась, Іван Луй, Рабов Федосій і Яків Карась. Свідок підслухував і підглядав через вікно, бо зібрання відбувалося вечером. Зібрані складали присягу на револьвер і ручну гранату, читав присягу Іван Карась, зібрання тягнулося ок. дві години. Розділювано поодинокі організаційні функції, говорено, щоб організуватися і вступати в члени „антипаньствової“ організації. По 2—4 тижнях прийшов до свідка Стефан Мніх і говорив йому, що в Сердятичах було також таке зібрання в хаті Новосада Трофима. Іван Карась говорив Мніхові, що вони збираються для піддержання релігії. Коли Мніх прийшов на зібрання, переконався, що це організація не релігійна а „антипаньствова“. Зібрані прибирали собі псевдоніми. Запитаний обороною свідок заявляє, що не знає, що значить „антипаньствова“. По якімсь час прийшло до Івана Карася якихсь двоє людей і того вечера були в нього знова сходини. Свідок також підслухував під сходини. Свідок також підслухував ... в якім, говорено про організацію. Перед Різдвом були ще одні сходини. Кузьма Киричук говорив свідкові, що по цілій Україні творяться організації. Свідок ставився до цеї справи недовірливо; тоді Кравчук сказав, що поїде 5 возів до Горохова по зброю і що є вже вибраний зарядж. У слідчого судді говорив свідок правду. В часі зібрання в стодолі у Харитона Дуткевича сказав Ясько Карась, що хто зрадить організацію, то буде ...

щим свідоцтвом, що там є робітники пера з найціннішою умовиною кожної творчої праці: високими інтелектуальними потребами, засвоювати собі основи та вислідки чужої культури.

Нинішня радянська література є доказом, що навіть той вплив, який може їй уже завтра не вистачить — московський — не проминув без цінних здобутків. Богацтво поетичної форми та її засобів це наслідок доброї школи російських поетів. Галицькі поети, які перечеркнули істнуючу польську літературу, тим більше, що її атонічність вірша не могла їм дати ключа до розвитку нових мельодій — спізнились в порівнанні з наддніпрянськими на добре чверть століття. А що казати про инші ділянки галицької літератури? яке їх відношення до проблеми культурних впливів? Ніяке. Вона відмежована потрійним китайським муром від усяких впливів. Польська література ще тиняється по наших хатах у виді випозичуваних книжок, здебільша перекладів з чужинних літератур — для розсіяння родинної нудьги. Російська книжка є навіть рідкістю для тих нечисленних, що звикли її колись читати. Німецька, крізь яку буцім то скапували на нас колись краплі европейської культури, починає належати до тих, яку треба би читати з словником, бо... німецька мова також не стоїть на місці. Про вплив німецької літератури так само у нас трудно було би казати, як про французьку чи англійську.

Щож лишається? Лишається стан, в якому навіть київська та харківська рідна книжка, прегарний журнал, збірка нарисів, поезій, альманах — єдина справжнішна сучасна література заблукуються сюди, мов заморожені ластівки і притулившись до полиць ждуть, заки хтось візьме їх у руки. А тепер, будь ласка, дорогий товаришу Зерове, повторіть ще раз свої висновки, гукніть: „користуйтесь усім надбанням европейської культури, коли хочете розвинути нову, сильну, оригінальну — рідну! У нас, у Галичині вас не зрозуміють. „Якже-ж це?“ — спитають — „а ми що, не Европа?“ А що ви закохані у клясичній культурі і залюбки думаєте її символами, замріявшись, можете повірити, що вам ввижається Діоген, який у білий день шукає з ліхтаркою людини. Або Діоген перед бочкою, щасний, що відкрив сонце і не дасть собі його заступити ніякому володареві. Або Діоген, що відкрив цілюще джерело — те, в яке ви віраіте — але розбив останню свою посудину, якою міг би його досягти. У нас квітне тільки оригінальна творчість, зясована епіграмом Гегого:

„Ganz am sagt: „Ich bin von keiner Schule!
Kein Meister lebt, mit dem ich buhle;
Auch bin ich weit davon entfernt,
Dass ich von Toten was gelernt!“
Das heisst, wenn ich ihn recht verstand:
Ich bin ein Narr auf eigne Hand.

вого декрету стала клясичним прикладом, як то уряд не повинен поводитися, коли не хоче заплутатися в ситуацію во істину без виходу. Коли ідеально одностайний протиурядовий фронт цілісінького сойму завісив на кілок свій негайний внесок про анулювання пресового декрету й пустив його спершу на „хожденіє по муках" усяких комісій, то зробив це (чим єдиним покищо разом) не зі страху перед владою, а з власного бажання — дати урядові можність викарабкатися з халепи. Адже вже само таке зголошення такого наглого внеску було яскравою протиурядовою демонстрацією, щож доперва булоб ухвалення його! Дальше: суперечка про право сойму ухилювати декрети президента ще й перед зголошенням їх соймової у приписаному 2-ох тижневому терміні, що закінчилася побідою інтерпретації сойму, а саме, що сойм має необмежене право законодавчої ініціятиви. Така сама доля спору (поки що теоретичного на сторінках преси) про те, чи дана буджетова сесія має право займатися ще й иншими, позабуджетовими справами. Оригінальний „бойкот" міністрами всіх инших — поза буджетовою — комісій, при одночасному делегуванні на комісії міністерських урядовців у ролі заступників уряду — не робить серіозного враження. Поголоска про те, що уряд задумує кинути до коша всі неполагоджені інтерпеляції, внесені за попередніх сесій, викликує вже нині серед посольських кол голоси, що потерпілять тут єдино бідні машиністки, яким прийдеться всі старі інтерпеляції переписати наново, з нової датою.

Конфлікт істнує безперервно і тиха боротьба йде, — але вона нині перейшла в стадію боротьби вище тихої, сяк так маскованої. Коли приглянемося ближче, то побачимо, що це свідома тактика. А покищо члени буджетової комісії зріють над поодинокими позиціями провізорії та виголошують довгі промови, яких здебільша ш. панове міністри не ласкаві навіть вислухати (нпр. п. міністр Складковський вийшов з комісії чогось саме тоді, коли слово забірав український посол Павло Васильчук для зясування господарки із ділянки м-ства внутрішних справ!). Алеж впереді ще дебата над інтерпеляцією про побиття пос. Здзєховського, про вбивство Собінського, впереді ще самоврядовані законопроєкти, до яких уряд ще не заняв ані разу ясного становища, і врешті впереді — внески Хієно-Пяста про виборчу ординацію. Сойм не заверне вже з дороги зачіпних наступів на уряд, бо цей останній утратив німб непорушности, а ще більше — доказав і раз-по-раз доказує, що вміє робити грубі тактичні промахи. Ці дотеперішні його промахи дозволяють припускати, що він від них не остережеться і в найближчому будучому.

І тому нинішню ніби тишину на арені сойм-уряд можна вважати лише минаючим етапом, лише тимчасовим перемирям перед новим зударом. Його можна сподіватися на найближчому таки пленарному засіданні і тому саме речинець його скликання заздро ще скритий поза облаками.

І. Кедрин.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Радянська Україна.

Цьогорічні студенти українських Високих Шкіл („ВУЗ'ів").

Народній Комісаріят освіти поробив уже підсумки нового прийому до ВУЗІВ на Україні. Вони в цифрах представляються так: до індустріяльно-технічних інститутів України прийнято 884 чол. (в минулому році 804, до с.-г. інститутів прийнято 986 чол. (в минулому році 1001), до соціяльно-економічних ВУЗІВ 1053 чол. (минулого року 916), до музикально-художніх ВУЗІВ 506 чол. (минулого року 305), до медичних інститутів 699 чол. (минулого року 921), до педагогічних ВУЗІВ 2020 чол. (минулого року 2059). Разом до всіх ВУЗІВ України прийнято 6148 чол. (мин. року 6016).

Соціяльно-економічний стан студентів, що їх зараховано до ВУЗІВ цього року, такий: робітників 28 прц. (минулого року 28·6 прц.), селян 25·2 прц. (мин. р. 22·2 прц.), трудової інтелігенції та службовців 43·1 прц. (мин. року 42·7 прц.), кустарів 3·7 прц. (мин. року 1 прц.). Яскравою рисою прийому цього року є те, що до ВУЗІВ не принято жадної людини з нетрудового елементу, тоді як минулого року нетрудовий елемент становив у новому прийомі 5·5 прц. („Комуніст".)

Новий ветеринарний інститут.

На Україні відчувається гострий брак кваліфікованого ветеринарного персоналу, переважно на селі. Цю справу особливо підкреслив останній Всеукраїнський зїзд ветеринарних робітників що висловився за потребою організувати на Україні новий ветеринарний інститут для підготування відповідних кваліфікованих робітників. Отже народній комісаріят земельних справ порушив перед Раднаркомом справу про відкриття ветеринарного інституту в Дніпропетровському. („Комуніст".)

Сільсько-господарський науковий комітет.

У свій час український уряд визнав за потрібне ширше поставити справу про поширення наукових установ, що працюють в галузі сільського господарства. Наркомові земельних справ було доручено опрацювати питання про утворення с.-г. наукового комітету на Україні. Нині Наркомзем опрацював проєкт цього комітету. Сільсько-господарський науковий комітет, за проєктом Наркомзему, є центральною с.-г. науковою установою для планового вивчення в загально-республиканському маштабі всіх галузей сільського господарства, а також для вивчення стану та методики наукового с.-г. досліджения, що провадиться на Україні та поза її межами. Комітет має науково опрацювати основні сільсько-господарські питання, що стоять перед Наркомземом України й виникають перед народнім господарством загалом. Комітет скупчить у свойому складі найвидатніші с.-г. наукові сили республики. („Комуніст".)

Жидівська республика на Україні.

Жидівський „Нови Дзєннік", який виходить в Кракові, повідомляє 21. ц. м., що на конференції „Озет" в Москві голова Союзу рад — Калінін — виголосив промову, присвячену жидівській справі. Він сказав, що радянська Росія дає можливість розвою всім націям і Жидам, як окремій народности. А що не мають Жиди своєї власної національної території, то вони її матимуть в Росії. Вони не потребують еміґрувати до Палестини ні до Америки, а лиш заселювати ті простори, які одвів їм большевицький уряд. Ті простори, як звісно вже, знаходяться не деинде, а власне на Україні. Це Херсонщина і Таврія над Чорним і Азовським морем, де жидівські хлопи і поселенці незабаром творитимуть окрему територіяльну одиницю. Цьому не мішає навіть зріст антисемітизму на Україні, більший чим за царату, бо антисемітизм — на думку Калініна — шириться головно лиш серед інтелігенції і не зачіпає народніх мас селян і робітників. Закиди Українців, буцімто жидівська колонізація кривдить їх, є нестійні, бо Українці малоумні самі не знають де шкода, а де пожиток. А уряд що зачав, те й буде кінчити. Буде далі заселювати приморську полосу Жидами, хочби навіть без жидівських заграничних капіталів. Тодї робитиме уряд сам, по змозі власних сил.

Одначе ми певні, що побоювання Калініна за жидівські капітали це тільки його реторична фіґура. Коли тільки большевицький уряд стоїть твердо і непохитно на цьому, що український нарід треба виселювати на Сибір, а його землі роздаровувати Жидам, то вже й за гроші нічого журитися. Дадуть їх ті, які підтримують цей плян не відмінно. Та біда в тому, що в цій справі прийде до голосу й український нарід і він докаже, чи Калінін має слушність чи ні.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Недоступні джерела.

(Микола Зеров: До джерел. Літературно-критичні статті. Київ. „Слово" 1926. стор. 131.)

Маленька чепурна книжечка, видана з европейським смаком, як усе, що пускає в світ київське видавництво „Слово". Вісім літературних нарисів — звязких, клясично ясних, на перший погляд: аж надто скромних своєю простотою, а в дійсности зроджених у тій скромности, що межує з гордістю кожного письменника задуманого над „грою світла та тіней", над нюансами.

Як переказати вам зміст цієї збірки? „Вітер з України" — III-а книжка Тичини; Володимир Сосюра, лірик і епік; Два прозаїки (Копиленко і Слісаренко); В. Самійленко і український гумор; Поезія Олеся і спроба нового її трактування; Літературний шлях М. Рильського; Василь Елланський; і остання Ad fontes! на тему: на яку культуру має орієнтуватись українська література? На кожну із згаданих тем треба би бодай одного фейлетону. Не тому, що легко переливати з чужої вщерть налитої бочки, а тому, що кілька крапель з неї не дасть пересічному читачеві навіть поняття, що таке капає на його голову. М. Зеров, один з найчутливіших і найкраще, себто по-европейському освічених наших критиків, пише щонайменше для тих читачів, які вже знають твори аналізованих ним письменників. Вдоволитись Олесем і Самійленком? Вірю тобі, друже-читачу, що кліпаючи очима силкуєшся пригадати собі, коли ти в останнє розгортав їх поезії. Коли Зеров у нарисі про Олеся згадує той час, коли він у роках 1906—1908 вишукував у за, хопленні його поезії по тодішніх декляматорах то для пересічного галицького інтелігента це щось таке далеке, як решта тем його книжечки.

Поезія на Радянській Україні має нині не тільки таланти, але й справжніх її знавців. До найкращих між ними належить Зеров; переповідати його аналізу — жаль і майже недоцільно; що нашому читачеві може сказати нпр. таке речення: „На доріжках чотиристопного ямба Сосюрі загрожує та сама небезпека ритмичного склерозу, яка спіткала Чупринку на стежці чотиристопового, внутрішньою римою полегшеного, хорея"? „Не критик, а рабін" — скажете. Тому, хоч як цікаво було би погуторити з читачем про наших поетів і поезію, я вибираю з усіх нарисів найменше літературний, найбільше публіцистичний і найбільше актуальний — останній, який дав заголовок усій книжці і є одним з голосів у широкій дискусії в радянській пресі.

Дискусію счинив письменник М. Хвильовий, призадумавшись над шляхами молодої пролетарської літератури. Він заявив ясно досить неприємну правду, що пора українській пролетарській літературі відвернутись від єдиної дотеперішньої криниці її мудрости — Москви і звернутись за зразками нового мистецтва до Західної Европи. „Европа" в устах пролетарського письменника, якого не можна було підозрівати у буржуазних затіях, зродила вавилонську вежу непорозуміння. Адже є стільки Европ, навіть західних, скільки світоглядів, культурних чи суспільних гасел, напрямків, течій, а навіть великих імен, які заступають, коли треба всю програму і „вірую". У Харкові та Києві влаштовано спеціяльні літературні вечорі, на яких письменники і партійники, пробували розяснити: як треба розуміти ясні погляди Хвильового. Вибиналo питання: „якже-ж? нова українська революційна література, що прокладає семафори в майбутнє, має йти на науку до буржуазної Европи, що вироджується фізично та морально?"

Дискусія скінчилась спершу загальним гомоном, з окликами на адресу зрадників ідей пролетаріяту, а коли втихомирилась — позитивним висліском, якого могли би ми в Галичині позаздрити навіть на зібраннях, де всі приймають одноголосну резолюцію. Зеров у своїх трьох статтях на згадану тему по клав виразну крапку над і. Він ствердив спершу, що вся дискусія є доказом потреби відсвіжити затхлу атмосферу самодільної літературщини; кілька літ досвідів вистарчило, щоби побачити що „поповжнього не наллєш і що навіть великий талант потрібує соків, з яких міг би черпати сили до свого розвитку. Чи справді легко удосконалити творчість зорганізованих письменників? — питається він. „Чи є засновки для серіозної праці письменника над собою? І чи не треба спочатку розвіяти атмосферу літературного протекціонізму, що молодого автора псує?... Отже — вибагливість критики, підвищення технічних вимог, уважне пересіювання поданого до друку матеріялу!"... „...Ми повинні широко і ґрунтовно зазнайомитись з культурним набутком инших народів, з усім, що може поширити і запліднити наш власний досвід. Ми повинні засвоїти найвищу культуру нашого часу не тільки в її останніх вислідах, а і в її основах, бо без розуміння основи ми лишимося „вічними учнями", які ніколи не можуть з учителями зрівнятися". І врешті: „А що саме взяти з величаного досвіду західніх літератур? Ясно — весь досвід".

Діло не в тім, чи це велика нова правда. Навіть не в тім, чи сучасна пролетарська або буржуазна література має дані, щоби таким досвідом покористуватись. Уся дискусія має незвичайну вагу, як познака зростаючої свідомости в нашій критиці: що письменства та мистецтва не можна годувати як армії, ні вирізувати кравецькими ножицями для вжитку партійних мундирів. Та не гадайте, що така дискусія — доказ слабости літературного руху на Україні. Навпаки: вона є найкра-